

**המוסד לביטוח לאומי
מנהל המחקר והתכנון**

ג' בניסן תשע"ד

מצוי זכויות בדמי לידה

מאת

אסתר טולדנו

יולדת זכאית לדמי לידה, אם עבדה (בתור שכירה או עצמאית) לפחות חודש אחד בהיותה בהריון וצברה תקופת עבודה של 6 חודשים ב-14 החודשים שקדמו להפסקת העבודה. בשנת 2013, 112 אלף נשים קבלו דמי לידה שהן 66% מסך היולדות.

מטרת המסמך לאמוד את שיעור היולדות הזכאיות לדמי לידה והממצות את זכאותן. האמידה נעשתה בשני שלבים: השלב הראשון נעשה באמצעות קבצים מנהליים של המוסד לביטוח לאומי (קבצי שכר, מענק לידה ודמי לידה). השלב השני נעזר ביחידת הסקרים של מינהל המחקר והתכנון במטרה להרחיב את האומדנים למצבים שבהם אין לביטוח הלאומי מידע במאגרי הנתונים שברשותו. קובץ השכר מהווה אחד הגורמים המרכזיים בניתוח מיצוי הזכויות.

הקובץ האחרון המעודכן למחקר זה הוא של שנת 2011, זאת מאחר שקובץ השכר נקלט בביטוח הלאומי בפיגור של כ-18 עד 20 חדשים. האמידה נעשתה על אוכלוסיית הנשים שילדו בשנת 2011.

מסמך זה מהווה חוליה בסדרת מחקרים שבוצעו בשנים האחרונות בנושא מיצוי זכויות.

155,750 נשים ילדו בשנת 2011 וקבלו מענק לידה. 105,414 מהן קבלו גם דמי לידה או שתביעתן לדמי לידה נדחתה. לגבי היתר (50,336 יולדות שלא קבלו דמי לידה), בדיקה בקבצי שכר הראתה כי 5,067 נשים צברו תקופת עבודה המזכה בדמי לידה. במלים אחרות, מספר הזכאיות הפוטנציאליות לקבלת דמי לידה מסתכם ב-110,481 נשים מהן 95.4% מיצו את זכאותן.¹

¹ ר' גם לוח נספח 1.

לוח 1: תקופת אכשרה (בחודשים) של נשים שלא מיצו זכותן לדמי לידה

סה"כ	5,066	100.0%
6	677	13.4%
7	560	11.1%
8	552	10.9%
9	493	9.7%
10+	2,784	55.0%

ניתוח התוצאות מצביע על כך שלנשים שלא מיצו את זכאותן יש מאפיינים חלשים יחסית בנוגע לביצועים בשוק העבודה:

- שיעור הזכאיות לחופשת לידה חלקית (7 שבועות) גבוה פי 9 (45%) בקרב נשים לא-ממצות בהשוואה לשיעור בקרב נשים שמיצו זכויותיהן (5%).
- פחות משליש מהיולדות שלא מיצו את זכאותן עבדו עד יום הלידה לעומת שני שלישי באוכלוסייה שמיצאה את זכאותה.

לוח 2: מועד הפסקת עבודה של נשים שלא מצאו זכאותן לדמי לידה

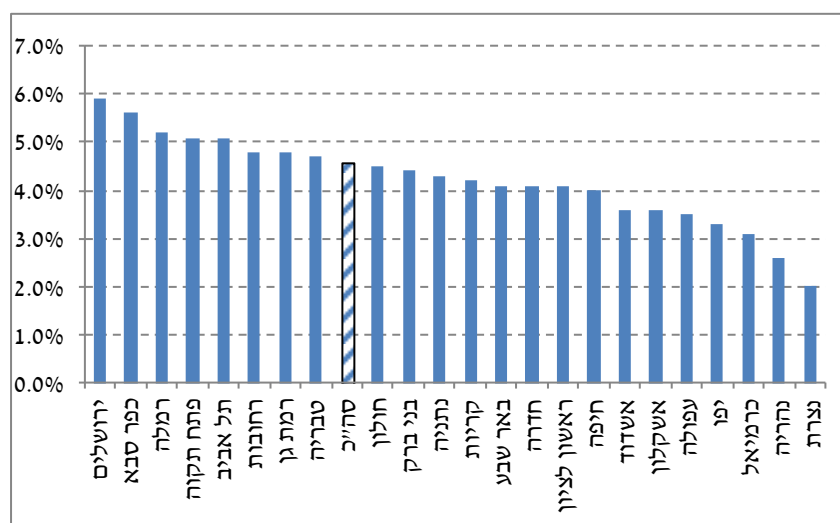
סה"כ	5,066	100.0%
עבדו עד הלידה	1,554	30.7%
הפסיקה חודש לפני הלידה	669	13.2%
חודשיים לפני הלידה	447	8.8%
שלשה חודשים לפני הלידה	395	7.8%
ארבע חודשים ויותר לפני הלידה	2,001	39.5%

לוח 3: שיעור אי-מיצוי הזכאות לפי תכונות נבחרות

שיעור האי-מיצוי מתוך הקבוצה	מס' זכאיות שלא מיצו	סה"כ עולים
4.6%	5,066	
10.4%	166	עלו בתשע השנים האחרונות
4.5%	4,900	ותיקים
3.6%	3,512	יהודים
12.5%	1,552	ערבים
גיל ממוצע		
	28	לא מיצו
	31	מיצו
שכר חודשי ממוצע		
	2,696	לא מיצו
	6,771	מיצו

- השכר הממוצע של נשים שלא מיצו את זכאותן היה נמוך במיוחד: 2,700 ₪ לחודש לעומת 6,800 ₪ בקרב נשים שקיבלו דמי לידה.
- שיעור האי-מצוי גבוה יותר בקרב הנשים שעלו לארץ בעשור האחרון, בקרב האוכלוסייה הערבית ובקרב אימהות צעירות.
- כפי שניתן לראות בתרשים 1 שיעור האי-מצוי לפי סניפים נע בין כ-2% לכ-6% מהיולדות לפי סניף. שיעור האי-מצוי הגבוה ביותר הוא בירושלים והנמוך ביותר בנצרת.

תרשים 1: שיעור האי-מצוי בדמי לידה לפי סניפים

על מנת לאמת את שיעור המצוי ולעמוד על הסיבות לאי-מצוי, בצענו סקר טלפוני. דגמנו 500 יולדות בדגימה מקרית של הזכאיות הפוטנציאליות לקבלת דמי לידה שלא מיצו את זכאותן (5,066). 320 (64%) מתוכן ענו לשאלון. היתר לא אותרו למרות השקעת מאמצים ניכרים לאיתורן. נשים מעטות סרבו לענות.

35 נשים (11%) אמרו שקבלו דמי לידה או שתביעתן לדמי לידה נדחתה. כלומר שיעור המצוי המעודכן לאחר הסקר עומד על 95.9%. (היו עוד 6 נשים – כ-2% מהמדגם שלא מיצו זכויותיהן מרצון, וזאת מסיבות כגון "אין זמן", "אין כוח", "עצלות").

התשובות לשאלה "האם עבדת בשנה שקדמה ללידה?" מאמתות את ההשערה שרוב הנשים שלא מיצו את זכאותם עבדו בעבודות מזדמנות שכן 45% מהנשים טענו שהן לא זוכרות ו-18 נשים אף ענו שלא עבדו כלל. בדיקה חוזרת בקבצי שכר ובמערכת "רצף" הראתה שכל הנשים הללו עבדו לפני הלידה.

לגבי הסיבות לאי-הגשת תביעה לדמי לידה, הרוב המוחלט (94%) לא היו מודעות לזכויותיהן, חלקן אף לא ידעו כלל שיש גמלה כזו. בודדות טענו שהביטוח הלאומי, המעסיק או הסביבה הטעו אותן.

בימים האחרונים, הוסיפה מחלקת האימהות במכתב למבוטחת בנושא מענק הלידה גם משפט בנוגע לזכאות לדמי לידה, במטרה להעיר את תשומת ליבה של המבוטחת לבדוק זכאותה לדמי לידה.

לוח נספח 1: חישוב שיעור המיצוי של זכויות בדמי לידה

אחוזים	מספר הנשים	
	155,750	ילדו וקיבלו מענק לידה
	45,269	ילדו ולא צברו מס' חודשי עבודה מתאימים
100.0%	110,481	ילדו וצברו מס' חודשי עבודה מתאימים
95.4%	105,414	מיצו זכויות בדמי לידה בודאות
		קיבלו דמי לידה
		תביעתן נדחתה
4.6%	5,067	לא וודאי שמיצו או לא מיצו זכויות בדמי לידה
	500	מדגם מסך הקבוצה הלא-וודאית
100%	64.0%	320 משוב מסך המדגם
12.8%		41 מיצו זכויותיהן מסך המשוב
10.9%		35 קיבלו דמי לידה או שתביעתן נדחתה, מסך המשוב
1.9%		6 ידעו על הזכות והחליטו לא לממש
87.2%		לא מיצו זכויותיהן
100.0%	110,481	הפוטנציאל למיצוי זכויות בדמי לידה
4.0%	4,418	לא מיצו מתוך הקבוצה ה"לא-וודאית"
96.0%	106,063	מיצו זכאותן בדמי לידה